



हे तो प्रचितीचे जगणे...



संपादन

अश्विनी धर्माधिकारी, वैशाली कणसकर, जयश्री काटीकर

## ‘प्रचिती’ प्रत्येकाची...

“टोकाची मतं व त्यातून मनभेद, दुरावा आणि अविश्वास अशा नकारात्मक वातावरणाची चाहूल लागते आहे. अशा वेळेस प्रचितीच्या विकसन हेच तत्त्वज्ञान आणि समन्वय करतच काम पुढे नेणं या विचाराची खरी गरज आणि कसोटी आहे.”

“मैलोगणती लांब समुद्रकिनाऱ्यावर पाण्याबाहेर आलेल्या हजारो स्टार-फिशपैकी आपल्या लहान मुठीत मावतील तेवढे स्टार-फिश परत पाण्यात नेऊन सोडणाऱ्या लहान मुलासारखं हे काम आहे.”

“या सर्व प्रवासात आभाळाएवढी मोठी माणसं भेटली, ही सर्व प्रचितीची देणगी!”

“संशोधनकार्य हे केवळ ‘बाह्य’ नसून, त्यात ‘आत्मशोध’देखील किती महत्त्वाचा आहे, याची स्वतः प्रचिती घेतल्यामुळे या प्रवासाचं महत्त्व वाटतं.”

“सर्वात महत्त्वाची अडचण म्हणजे, व्यवस्थाअंतर्गत मूल्यसरणी बऱ्यापैकी विरोधी प्रकारची असणं आणि त्यामुळे सतत संघर्षाला सामोरे जावं लागणं.”

“काळानुसार येणाऱ्या नव्या नव्या आव्हानांना सामोरं जात, त्यातूनच नव्या प्रकल्पांसाठी ऊर्जा मिळवत हा प्रवाह सुरु आहे. यात काही खडतर वळणं होती, अजूनही येतील. ती पेलल्याचं सार्थक वाटावं असे विसाव्याचे क्षणही आले.”

“खूप नवीन गोष्टी शिकाव्या लागत आहेत, जुन्या सवयी सोडाव्या लागत आहेत; पण त्या आनंददायी आहेत. काही आगळी ‘प्रचिती’ यातून मिळेल, असं दिसत आहे.”

“इथे जगायचं असेल, तर पर्यटनातून वर्षाला ८० ते १०० दिवस, फळप्रक्रिया उद्योग १०० दिवस आणि शेती ६० दिवस असं रोजगाराचं चित्र करावं लागेल.”

“हे प्रश्न स्वतःला विचारत स्वतःची प्रचिती घेणे, स्वतःचे व्यक्तिमत्त्व समजावून घेणे आणि त्याला अनुरूप काम करत एक चांगला माणूस बनण्याची धडपड करत राहणं, ही जाणीव निर्माण करणं हे माझ्या आयुष्यातील प्रचितीचे सर्वात महत्त्वाचे योगदान.”

“बुद्धवाणीतील ही सुत्ते सापडल्यानंतर मात्र मी करत असलेलं काम सामाजिक स्वरूपाचं आहे याविषयी शंका उरली नाही.”

“कुठलंही काम उभं करताना दमवणारी आव्हानं असतात, तसे सार्थकाचे क्षणही खास आपलेच असतात. तेच आपल्याला मिळालेलं विशेष पारितोषिक असतं, असंच मला वाटतं. पूज्य विनोबांच्या शब्दांत सांगायचं, तर ‘त्या’ पारितोषिकाच्या ओढीनेच या नव्या स्वयंभू महादेवाच्या प्रदक्षिणेला सुरुवात केली आहे.”

## अनुक्रमणिका

पुस्तकाचे प्रयोजन | अजित कानिटकर / ०७

स्व-धर्माला साद घालणारे 'प्रचिती' चे सप्तसूर | गिरीश कुलकर्णी / ११

घडविता घडविता घडवावे | विवेक कुलकर्णी / २५

प्रचिती उपक्रमांचे सप्तसूर / ४७

- \* पडसरे येथील आदिवासी विद्यार्थ्यांसाठी शाळा
- \* स्थलांतरित मजुरांच्या मुलांसाठी हंगामी साखरशाळा
- \* पुण्यातील महात्मा गांधी वस्तीतील अनौपचारिक शिक्षण उपक्रम
- \* बालग्राम संस्थेतील मुलेमुली व माता यांच्याबरोबरचा संवाद-संपर्क
- \* ग्रामीण प्रज्ञा विकास कार्यक्रम
- \* गंगोत्री - सामाजिक उद्योजकतेसाठी संधिस्थळ
- \* वैद्यकीय महाविद्यालयातील 'प्रचिती' डॉक्टर्स

प्रचिती कार्यकर्त्यांची मनोगते

१. वैशाली कणसकर / ६९
२. प्रसाद नार्वेकर / ८३
३. मेदिनी डिंगरे / ९९
४. संग्राम गायकवाड / १११
५. योगेश कुलकर्णी / १२५

हे तो प्रचितीचे जगणे... / ५

## अनुक्रमणिका

६. अश्विनी धर्माधिकारी / १३९
७. सुरेन्द्र ठाकूरदेसाई / १५५
८. मुकेश कणसकर / १७३
९. नीलम ओसवाल / १८५
१०. प्रसाद चिक्षे / १९९
११. राहुल धर्माधिकारी / २११
१२. राजश्री तिखे / २२७
१३. राजेंद्र आवटे / २४५
१४. विवेक गिरिधारी / २६३
१५. प्रज्ञा पैठणकर / २८१
१६. गीतांजली देगांवकर / २९३
१७. दीपक बीडकर / ३१३
१८. शिरीष शितोळे / ३२३
१९. अनुराधा राव - जोशी / ३४१
२०. सुबोध कुलकर्णी / ३५७

प्रतिसाद, प्रचिती, परंपरा | सुभाष देशपांडे / ३७५

‘प्रचिती’ मध्ये विशेष सहभाग असलेले युवक-युवती / ३८१

६ / हे तो प्रचितीचे जगणे...



## ‘प्रचिती’ प्रत्येकाची...

“निसर्गस्नेही जीवनशैली अवलंबण्याचा प्रयत्न करत आहेत. त्या विषयामध्ये स्वतः काम करून पाहणं, जगून पाहणं आवश्यक आहे.”

“मार्ग कोणताही असो, जोपर्यंत ‘माझ्या कामाचा समाजातल्या शेवटच्या व्यक्तीला उपयोग होतो आहे का’ हे तपासून पाहण्याचा गांधीजींचा मंत्र मनात जागृत आहे, तोपर्यंत मी योग्य रस्त्यावर आहे, असा विश्वास आहे.”

“भारत जरा उशिराने महासत्ता झाला तरी चालेल; पण संपत्ती आणि रोजगारनिर्मिती जास्त व्यापकपणे होण्याकडे थोडं अधिक लक्ष द्यायला हवंय.”

“मी वेल्ह्याला का आलो आहे? दोन वर्षांच्या अखेरीस याबाबत विचार करू असं स्वतःला बजावत माझं काम मी चालू ठेवलं होतं. प्रत्येक वेळेस स्वतःला उत्तर दिलंच पाहिजे असं काही नसतं.”

“या सगळ्यांच्या शालेय आयुष्यातल्या महत्त्वाच्या टप्प्यांत त्यांच्याबरोबर संवाद साधता आला आणि काही न काही देता-घेता आलं हा माझ्यासाठी खूप मोठा आणि समाधान देणारा अनुभव आहे.”

“शिकणारी पहिलीच पिढी असूनही त्यांचा हा प्रवास जवळून अनुभवताना मन समाधानाने भरून येतं. खरंतर कामासाठी मला अनेक पुरस्कार मिळाले, पण मुलांचं हे बदलणारं जीवन समाधान देणारं आहे, हे निश्चित.”

“आता स्थैर्य नावाचं गुलबकावलीचं फूल हातात आहे. समाजमान्यता आहे, संपर्काचं वर्तुळ पूर्ण झालं आहे. अजून दोन-चार दशकं मिळाली, तर खरं मोठं काम निर्माण होऊ शकेल.”

“जी मूल्यं घेऊन प्रचितीयन्स कार्य करीत आहेत, ती आचरणं हेच आजच्या मोहमयी प्रांगणात रोजचं आव्हान आहे. अशा वेळी हे जिव्हाळ्याच्या संवादाचं व्यासपीठ संजीवनीइतकं महत्त्वाचं आहे.”

“मुलांशी प्रेमाने संवाद करताना त्यांना स्वतःला विचार करायला उद्युक्त करणं आणि ‘आम्ही नरसिंह आहोत!! अमृतपुत्र आहोत!!’ याचे आत्मभान देण्याचा सध्या प्रयत्न करत आहे.”

“विविध अवस्थांमध्ये आपण नेहमीच अस्वस्थ असतो. अशा वेळी यांतली एक गोष्ट निवडून प्रामाणिकपणे तिचा पाठपुरावा करणं आणि त्या कामात आनंद मिळवणं हेच शेवटी स्वतःला आणि समाजाला समृद्ध करते.”

“...पुस्तकातील प्रचिती कार्यकर्त्यांची मनोगतं वाचताना प्रकल्पात काम करताना आपल्या रूढ कल्पना आणि पूर्वग्रह कसे सुटले, वास्तव तटस्थपणे पाहायला आणि स्वीकारायला मनाची तयारी कशी झाली, स्वतःचा आतला आवाज अनुसरण्यासाठी विवेक आणि मनोबल कसं विकसित झालं, याचे बोलके उल्लेख आहेत. प्रस्तुत पुस्तकामुळे महाराष्ट्राच्या सामाजिक वाटचालीमधील एक सुवर्णपान अपेक्षित तपशिलांसह गवसलं. सामाजिक चळवळींत किंवा स्वयंसेवी संस्थांत काम करणाऱ्यांना यातून नवी दिशा मिळेल...”

– डॉ. गिरीश कुलकर्णी, संस्थापक: स्नेहालय

“...कुणाला विवेकानंद खुणावत होते, तर कुणाला गांधी. या सर्व अनिर्णित सामन्यांना त्यांनी ‘थर्ड अंपायर’ म्हणून जी भूमिका घेतली, तिचं नाव ‘विकसन हेच तत्त्वज्ञान.’ प्रचितीच्या सर्व युवक युवतींच्या मनातील अशी वादात्मक द्वंद्व वि.कु.सरांनी या तत्त्वातून पचवली. प्रबोधिनीची Building the bridges ही भूमिका त्यांनी स्वतः पचविली होती, त्यामुळे हे शक्य झालं...”

– प्रा. सुभाष देशपांडे, ज्ञान प्रबोधिनी

असं कोणतं आयुष्य व काम स्वीकारता येईल, की ज्यामध्ये मला मानसिक समाधान मिळेल, त्यातून माझ्या क्षमतांना पूर्ण वाव मिळेल आणि अर्थातच दैनंदिन कौटुंबिक व्यवहार चालण्यासाठीचं आवश्यक धन व सुखसोयीचं मापही माझ्या पदरात पडेल? या ‘इकिगाई’च्या; म्हणजेच ‘प्रचिती’च्या शोधात असलेल्या आणि तो शोध अजूनही अवरित चालू ठेवत असलेल्या तुमच्या माझ्या आजूबाजूला असणाऱ्या प्रचितीतल्या २० प्रातिनिधिक युवक-युवतींचं आत्मकथन.

